

Rózsa György

Javaslat Diósgyőr építészeti és szellemi arculatának kialakításához

Diósgyőri és miskolci lokálpatriótákként, közéleti személyiségekként meglepetéssel értesültünk a városvezetés törekvéseiről a történelmi Diósgyőr központjában újonnan kialakított közösségi tér és az oda tervezett szoborral kapcsolatban.

Miskolc és Diósgyőr a diktatúra fél évszázadában súlyos identitásvesztést szenvedett el, ahogy ez az egész Magyarországra is jellemző volt. Miskolcon a háború előtti korszak építészeti és kulturális hagyatéka és arculata súlyosan csorbult a szocializmus időszakában, melyet csupán tudatos építő munkával lehet újrateremteni. Diósgyőr helyzete Miskolcon belül is különleges, hiszen az egykori királyi birtokközpont kiemelkedő szerepet játszott a magyar történelemben, hosszú évszázadokon keresztül maga Miskolc is a Diósgyőri Koronauradalom része és javadalma volt. Az egykor önálló közigazgatással és arculattal bíró Diósgyőrt csupán 1945-ben csatolták Miskolchoz, ezt követően a városrész életét érintő döntések is máshol születtek meg.

Az 1990-es éveket követő önkormányzatisággal elindulhatott a magyar települések építészeti arculatának a helyreállítása, ami a helyi identitás értelemszerű megerősödésével illetve visszaállításával járt együtt. Miskolc viszonylatában hatalmas feladatot jelentett a megörökölt torz hagyatékok feldolgozása mind építészeti mind pedig identitás tekintetében. Máiig hatnak ennek a munkának az árnyoldalai.

A diósgyőri identitást négy dolog őrizte meg leginkább: a romos történelmi vár, a már eltűnőben lévő, korábban hatalmas hagyományokkal bíró kohászat, a nagy múltú futball csapat és az egykori pálosok még megmaradt emlékei. A diósgyőri vár felújításával a figyelem egyre inkább a különleges műemlék együttes és az őt körülölelő történelmi városrész rehabilitációja felé irányul. A szocialista kor mély nyomokat hagyott itt is minden tekintetben. A középkori lovagvár és a panel házsorok ma már egyaránt részei Diósgyőrnek.

Az önkormányzatiság megteremtésével a hazai falvak és városok saját arculatukra kívánták formálni településeiket. Az új utca, tér és köz-

intézmény elnevezésekkel jól nyomon követhető mindez. Minden szervesen gondolkodó közösség feltárta és visszaállította a helyi értékeket és utca illetve tér elnevezésekben jelenítette ezt meg. Számptalan köztéri alkotás is született, melyekkel a magyar hely és köztörténet legnagyobbjainak kívánták emléket állítani.

Érdemes pillantást vetni arra, hogy egyes települések központjában kiknek állítottak egész alakos szobrokat. Sátoraljaújhelyen a zempléni születésű Kossuthnak és a városi kiváltságokat adományozó V. István királynak, Sárospatakon az ott született Szent Erzsébetnek, Tokajban Tokaji Ferencnek, II. Rákóczi Ferencnek és Kiss Albertnek, Szerencsen Bocskainak, Göncön a Bibliafordító Károli Gáspárnak, Mezőkövesden Szent Lászlónak. Természetes hogy Eger főterén Dobó szobra áll, Nyíregyházán gróf Károlyi Ferenc kapott szobrot, míg Debrecenben Kossuth, Keszthelyen gróf Festetics Ferenc, míg Pécsen Hunyadi János szobrát találjuk a főtéren. Határainkon túli és külföldi példaként: Kolozsváron Mátyás szobra áll, Nagyváradon Szent Lászlóé, Salzburgban Mozart, Firenzében Cosimo Medici egész alakos szobraikat találjuk a központi tereken. A felsorolt személyek mind kötődtek az adott településhez valamilyen módon, a helyi történelem kiemelkedő szereplői, nevük, munkásságuk összeforrt az adott várossal, a szélesebb közönség természetszerűen ezen személyekkel azonosítja az adott településeket.

Miskolc első egész alakos köztéri szobrát 1898-ban Kossuthról mintázták, aki járt a városban, száműzetésében többször is felkeresték a város küldöttei, díszpolgárságot kapott Miskolctól, majd szobrot állítottak a tiszteletére. 1907-ben Szemere szobrát állították fel, aki Borsod szülőltje és Miskolc követe volt egykor, miniszterelnökként szerte vitte Miskolc hírét. Lévy és Deák szobrát sem kell külön indokolni. 1990 után számos művészileg vitatható szobor került Miskolc közterületeire. Melocco Miklós Széchenyi szobrát nem fogadták be a miskolciak, ahogy nagy vihart kavart a Hősök terén felállított szoborkompozíció is. Utóbbi esetében 1999-ben civilek jelezték a város

felé, hogy a szobor nem alkalmas megjeleníteni a miskolci hősök emlékét, sajnálatosan újólaj mégis köztérre alkalmasnak ítélte az egykori közgyűlés. A közelmúltban Herman Ottó síremlékének elrontott felújítása kavart vihart. Pozitív példaként József Attila lillafüredi szobra állhat, mely a megfelelő helyen, kitűnő megfogalmazásban jeleníti meg a költőt. A szobrot hamar megkedvelték a turisták és a miskolciak, ezt jelzi az interneten található számtalan fotó róla.

Diósgyőr történelmi arculatának kialakítása gondos előkészületeket követel meg. Az egykori mezőváros, királyi birtokközpont rendkívül gazdag történelmében számtalan uralkodó, királyné, nádorok, bánok, ispánok és országbírák éltek és fordultak meg a településen. Emléküket a most kialakítandó váron kívül szinte semmi nem őrzi, a városész utcái és terei véletlenszerűen utalnak a hajdani gazdag és dicső múltra.

Diósgyőrben egész alakos történelmi személyt megjelenítő szobor máig nem áll. Nagy Lajos király mellszobra a vár előtt, méltatlan az ő uralkodó nagyságához, az ábrázolt korona nem a Magyar Szent Korona, csupán egy stilizált korona-ábrázolás. A Diósgyőrbe látogató egyre nagyobb számú turista azt keresi, ami a „diósgyőriséget” mutatja fel minden mozzanatában. A varázslatos lovagvár önmagában is nagyszerűen idézi fel a magyar középkort, de ennél sokkalta gazdagabb, szerteágazóbb Diósgyőr múltja, hagyománya, hiszen ez valóban a magyar uralkodók vára volt, ahol az Árpád-kortól Mátyásig számtalan király egész udvartartásával megfordult, ahogy a korán megtelepedett pálos rend is mély nyomokat és számos emléket hagyott maga után a településen.

Mindezek okán nehezen megmagyarázható, hogy az egykori középkori királyi központ – Visegrád és Buda mellett a harmadik legjelentősebb – újonnan kialakított főtere miért nem egy helyi kötődésű történelmi személyről lett elnevezve. A várépítő Ernye bán, vagy fia István nádor történelmformáló személyiségek voltak a maguk korában, életükkel, működésükkel, ezer szállal kötődtek Diósgyőrhöz, ahogy a pálos rend is évszázadokig jelen volt a mezővárosban. Nagy Lajos magyar és lengyel király, mint korának legnagyobb hatású európai uralkodója méltán kaphatna lovas szobrot Diósgyőrben a róla elnevezett központi téren. Értelmetlen hogy a felsorolt városokkal ellentétben

miért egy, a helyi köztörténetben nem szereplő személy, jelen esetben II. János Pál kap teret és szobrot Diósgyőrben? Ez elképzelhetetlen lenne egy egészséges lokálpatriotizmussal rendelkező európai településen. Sem Kossuthnak sem Széchenyinek, vagy sokan másoknak nincs kötődése Diósgyőrhöz, az ő szobruk is érthetetlen lenne. A pápa soha nem járt Miskolcon vagy Diósgyőrben, ezért indokolatlan a gazdag múltú egykori királyi mezőváros főterét róla elnevezni, neki ott szobrot állítani. Mindez nem tehető meg, csupán Diósgyőr múltjának háttérbe szorításával, a helyi nagyságok méltatlan mellőzésével. Ahogy Komárom Klapkáról és Jókairól, Bayreuth Lisztról és Wagnerről, Barcelona Gaudiról híres, Diósgyőr minden részletében az Anjou korról és annak Európa szinten is legkiemelkedőbb királyáról Nagy Lajosról kell szólni. Az ő kultusza később azonosíthatóvá válik Diósgyőrrel. Ehhez kell, hogy kapcsolódjon lányának, a lengyel királlyá választott Szent Hedvignek is a bemutatása és népszerűsítése, valamint Diósgyőr kezdetei két legjelentősebb személyének, Ernye bánnak és fiának István nádornak a közgondolkodásba való beemelése.

Nem tartjuk szerencsésnek, hogy az évszázadok óta három vallású Diósgyőrben egy felekezeti kultikus személye egész alakos szobrot kapjon, így kiemelésre kerüljön, amikor – példaként említve – az országosan is ismert Pápai Tóth Mihály diósgyőri református lelkész, geológusról – aki munkásságával a XVIII. században megalapozta a későbbi diósgyőri ipari hagyományokat – utca sincs elnevezve, vagy a híres miskolci püspöknek Enyedi Andornak sincs emléke a városban.

Nehezményezzük, hogy lakossági fórumok nélkül született döntés Diósgyőr főterének II. János Pál pápáról történő elnevezéséről. Ugyancsak nem lettek széles nyilvánosság előtt ismertetve és vitára bocsátva a kialakítandó és az oda tervezett szobor részletei, a diósgyőriek ezekről csupán a katolikus templomokban elhelyezett adománygyűjtési felhívási anyagokról tudhatnak. Választóként úgy ítéljük meg, hogy a közterek, az azon álló szobrok közügyet kell képviseljenek, melyhez ki kell kérni a helyi lakosok, közösségek, civil szervezetek véleményét is, hogy később vállalható, jó döntések születessenek.

Dramaturgiailag megmagyarázhatatlan, hogy a Diósgyőrbe látogató sok tízezer turista első él-

ményként az egykori királyi város főterén II. János Pál szobrával találkozzon, majd néhány száz méterre a főtértől már minden a XIV. századról és a lovagkorról szóljon. Nem vitatjuk II. János Pál karizmatikus személyét, történelmi érdemeit, bár a magyarsággal kapcsolatosan a pápasága alatt meghozott számos döntés erősen vitathatónak tűnik – az egyházmegyéknek a trianoni határokhoz való igazítása, a csángók kérései magyar papok iránt, a csíksomlyói látogatás elmaradása – de a fent leírtak okán Diósgyőr főterének róla való elnevezését és a szobrának ott történő felállítását elhibázottnak gondoljuk.

A diósgyőri hagyományok ismerőiként és mai örököseiként javasoljuk a helyi értékek legmagasabb szintű, terek, utcák, szobrokban való megjelenítését, helyre állítva a vár mellett, – ahhoz szervesen igazodva – Diósgyőr építészeti és szellemi régi-új arculatát. Ehhez civilekként minden támogatásunkat biztosítjuk. Kérjük, hogy nyilvános lakossági fórumokon kezdődjön eszmecsere az itt felvetett kérdésekről.

Civilekként és lokálpatriótákként ezúton tesszünk javaslatot Diósgyőr központi terének elnevezésére, az ott felállítandó szoborra és a már folyamatban lévő pápa szobornak méltó helyszínen való elhelyezésére.

Diósgyőr új közösségi terét, melyet a déli oldalon a katolikus templom és a Szinva patak a hídjával, északon az Árpád úti szalagház sor szegélyez **PÁLOSOK TERÉNEK, KIRÁLYOK TERÉNEK** vagy **ERNYE BÁN térnek** nevezze el a közgyűlés, mindhárom elnevezés indokolható, egyedi és kizárólag Diósgyőrben lenne használatos.

A téren kerüljön felállításra **I. Nagy Lajos magyar és lengyel király lovas szobra**, magyar és lengyel feliratokkal ellátva. Ez a szobor lehet Miskolc első lovas szobra, a későbbi Nagy Lajos kultusz egyik legfontosabb helyszíne.

II. János Pál pápa szobrának helyszíneként az avasi városrész Fényi Gyula terét kívánjuk ajánlani. A deszakralizált és köztéri alkotásokkal szinte nem rendelkező, erősen identitás vesztes

avasi városrész az ő pápasága idején alakult ki, ahogy ekkor született meg a katolikus iskola épületegyüttese is. Ebbe a történelmi környezetbe illeszkedik – és rendkívül erőteljes spirituális üzenettel bírhat – a lengyel pápa szobra.

Javasoljuk **DIÓSGYŐR NAPJAKÉNT minden év augusztus 24-ének a megünneplését**, miután 1381. augusztus 24-én Diósgyőr várában ratifikálták a Turini békekötést! Erre az eseményre helyi kötődésű programokat lehet szervezni.

Hisszük azt, hogy az egykor szebb napokat megélt Diósgyőr a várrekonstrukciónak köszönhetően újra az országos figyelem középpontjába kerülhet. A város kultuszának feltámasztása tudatosan, a helyi értékre való figyelemmel történhet csupán, amihez lokálpatriótákként minden segítséget készek vagyunk megadni.

Kedves diósgyőri lokálpatrióták!

Elkészült a levél, néhányan már átolvasták, finomítva az abban foglaltakat. Kérek javaslatokat, ajánlásokat még hozzá. Nem rövid, de lényegre törő. A szobor kapcsán elkészült tervek fotó másolatait is csatolom hozzá, ezek a római katolikus templomok bejáratához lettek kifüggesztve, nem tudunk róla hogy lakossági fórumokon láthatták-e a Diósgyőriek. A teljes véglegesítés egy személyes találkozás után történik a Táncsics téri régi iskolában, egy későbbi időpontban.